

**Від «хаосу» до  
«стабільності». хроніка  
авторитарної консолідації**

## Про книгу

Книжка — своєрідна хроніка політичних подій в Україні за часів Януковича, окреслених автором як «авторитарна консолідація». В її основі — аналітичні статті Миколи Рябчука, опубліковані в англійських виданнях. Поєднання аналітичної проникливості з майстерним публіцистичним стилем робить книжку цікавою як для фахівців, так і для ширшої публіки, зацікавленої політичними процесами в регіоні.

Микола Рябчук

**ВІД «ХАОСУ»  
ДО «СТАБІЛЬНОСТІ»**

**хроніка  
авторитарної  
консолідації**

**Микола Рябчук**

**Від «хаосу» до «стабільності»: хроніка авторитарної консолідації** — К.: «К.І.С.», 2012. — 288 с.

ISBN 978-617-684-007-7

Книжка — своєрідна хроніка політичних подій в Україні за останні роки, окреслених автором як «авторитарна консолідація». В її основі — аналітичні статті Миколи Рябчука, опубліковані в англійськомовних виданнях. Поєднання аналітичної проникливості з майстерним публіцистичним стилем робить книжку цікавою як для фахівців, так і для ширшої публіки, зацікавленої політичними процесами в регіоні.



Видавництво «К.І.С.»  
входить до «Книгоспілки»  
[www.libra.in.ua](http://www.libra.in.ua)

Підписано до друку 20.09.2012. Формат 84x108/32.  
Умов. друк. арк. 15,12. Папір офсетний. Друк офсетний.

Видавництво «К.І.С.»  
04080 Київ–80, а/с 1, тел. (044) 462 5269  
<http://kis.kiev.ua>

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру  
суб'єктів видавничої справи ДК №677 від 19.11.2001 р.

ISBN 978-617-684-007-7

© Микола Рябчук, 2012  
© Макет «К.І.С.», 2012

# Зміст

|                        |   |
|------------------------|---|
| <b>Передмова</b> ..... | 5 |
|------------------------|---|

## **2010**

|          |  |    |
|----------|--|----|
| 04. 2010 | Комплекс Льовенталя<br>та інші комплекси .....       | 10 |
| 07. 2010 | «Прагматизм» по-донецькому .....                     | 18 |
| 08. 2010 | Про користь наївності .....                          | 26 |
| 09. 2010 | Ре-кагебізація .....                                 | 32 |
| 10. 2010 | Гра з правилами .....                                | 40 |
| 11. 2010 | Як далеко гойднеться український<br>маятник? .....   | 46 |
| 12. 2010 | Рік «реформаторів»,<br>або повний «стабілізец» ..... | 57 |

## **2011**

|          |   |     |
|----------|---|-----|
| 01. 2011 | Селективне право .....                          | 64  |
| 02. 2011 | Ne chantera pas .....                           | 72  |
| 03. 2011 | «Співаки» і «функціонери» .....                 | 79  |
| 04. 2011 | Скринька Пандори<br>і московський оркестр ..... | 89  |
| 05. 2011 | Ескалація .....                                 | 99  |
| 06. 2011 | Віртуальна євроінтеграція .....                 | 111 |
| 07. 2011 | Фальшива альтернатива .....                     | 117 |
| 08. 2011 | Про «наші» і «їхні» звитяги .....               | 125 |
| 10. 2011 | Консолідація .....                              | 135 |
| 11. 2011 | Празничок демократії .....                      | 143 |
| 12. 2011 | State capture .....                             | 152 |

## **2012**

|          |  |     |
|----------|--|-----|
| 01. 2012 | Casus Vynnyčucus і свобода слова . . . . . | 160 |
| 02. 2012 | Два роки кризь призму одного місяця . .    | 169 |
| 03. 2012 | Піраміда . . . . .                         | 177 |
| 04. 2012 | Рейдерська держава . . . . .               | 188 |
| 06. 2012 | Мовне «кидалово». . . . .                  | 193 |
| 07. 2012 | Парад переможців. . . . .                  | 206 |
| 08. 2012 | Розведення кошенят. . . . .                | 213 |

## **Addendum**

|          |   |     |
|----------|---|-----|
| 12. 2009 | Революція як повернення<br>до еволюції: нотатки консерватора. . . . . | 222 |
| 03. 2010 | Горбачов дав нам шанс . . . . .                                       | 227 |
| 10. 2010 | Мистецтво продірявлювання<br>полив'яних відер . . . . .               | 231 |
| 11. 2010 | Кремлівська хуцпа: академічна версія . .                              | 234 |
| 12. 2010 | Кінець Другої Республіки . . . . .                                    | 242 |
| 08. 2011 | Незакінчена «перестройка» . . . . .                                   | 250 |
| 02. 2012 | Синиця у жмені . . . . .  | 262 |
| 03. 2012 | Тягар «єдності» . . . . .   | 270 |

**Замість післямови...** . . . . . 279

**Персональний покажчик** . . . . . 285

## Передмова

Публіцистику я пишу понад чверть століття, вважаючи це не менш важливою справою від усіх своїх інших професійних занять — наукових досліджень, академічних лекцій, рецензування книжок чи редагування часописів. До певної міри вона стала для мене заміником літературної критики, від якої я відійшов, успадкувавши проте від неї схильність прочитувати суспільні події як певний текст — зі своєю інтригою, персонажами, стилем, сюжетними лініями й несподіваними розв'язками. Я люблю помічати в конкретних подіях ширші тенденції і, навпаки, простежувати, як загальні теорії та концепти відбиваються в діях конкретних акторів та інституцій. Окрім цієї, суто культуртрегерської функції — представлення складного й абстрактного через просте й конкретне, — публіцистика, як мені здається, дає ще й можливість прямого вияву своєї позиції та прихилення до неї потенційного читача. В цьому сенсі публіцистика є досить амбівалентною. Вона може обслуговувати ідеологію ненависті, нетерпимості і брехні, але може також підтримувати певні громадянські цінності і сприяти поступовому нарощуванню суспільного капіталу.

Природно, що основним адресатом усіх своїх текстів я завжди вважав читача українського, хоча саме у публіцистиці мені довелося чимало написати іншими мовами — спершу російською, якою в Москві під час перестройки можна було публікувати все те, що не прохо-

дило в консервативнішому Києві; згодом — польською і врешті англійською, котра на сьогодні є справді єдиною світовою мовою і головним (хоча й не єдиним) каналом донесення за кордон інформації про Україну. Ці мої публікації були загалом спорадичними, прив'язаними до тих або тих конкретних подій, що спонукали європейців на якусь мить згадувати про далеку континентальну околицю: помаранчева революція, парламентські вибори, двадцятиліття Чорнобиля, російське вторгнення в Грузію... Два роки тому, однак, ситуація кардинально змінилася. Я піддався намовам Девіда Марплза писати щомісячні коментарі для редагованого ним веб-сайту *Current Politics in Ukraine*, що підтримується Програмою вивчення сучасної України ім. Стасюка під егідою Канадського інституту українських студій. Я отримав карт-бланш на висвітлення будь-якої теми під будь-яким кутом зору і навіть на вихід за межі традиційного для цього жанру обсягу в тисячу слів.

Завдяки інтернету, опубліковані тексти отримали загалом непогану аудиторію в кілька десятків тисяч відвідувачів; більшість статей, зрештою, знайшла собі ще й додаткове життя, завдяки передрукам на сайтах *Open Democracy*, *Eurozine*, *Transitions Online*, *Kyiv Post*, *Ukrainian Weekly*, *Maidan*. За два роки щомісячні аналітичні коментарі склалися в досить цілісну книжку — таку собі хроніку авторитарної консолідації, що розпочалася в Україні відразу ж після обрання президентом Віктора Януковича та формування ним, унаслідок парламентського перевороту, абсолютно нелегітимного, антиконституційного уряду. У певному сенсі ця книжка стала продовженням попередньої, опублікованої 2009 року під назвою «Улюблений пістолет пані Сімпсон. Хроніка помаранчевої поразки». Та книжка, хоч і була менш цілісною, відбивала все ж, як видно з підзаголовка, загаль-



ну тенденцію помаранчевого дисфункціонального врядування та його загалом передбачуваний кінець.

Теперішня книжка є хронікою відкритішою — у тому сенсі, що час і спосіб падіння сьогоdnішнього клептократичного режиму є не настільки очевидним, як це було три роки тому щодо режиму попередників. Натомість описувані події — від березня 2010 до вересня 2012 — представлені у новій «хроніці» значно докладніше й послідовніше, з належними теоретичними відступами та посиланнями на відповідні пояснювальні моделі. За цієї нагоди я хотів би подякувати американському Національному фондові демократії та Центрові російських і євразійських студій Упсальського університету за надану ними в останні два роки можливість дослідницької й творчої праці у Вашингтоні та Упсалі.

Пропоновані «хроніки» є у певному сенсі побічним продуктом моїх науково-дослідних зацікавлень останнього часу, зосереджених насамперед на спробах концептуалізувати посткомуністичні трансформації у Східній Європі та розглянути випадок України у цих специфічних теоретичних і подієвих рамках. Тут нема змоги перелічити всі праці, які вплинули на моє розуміння й інтерпретацію політичних процесів у сьогodнішній Україні. А все ж кілька найпідставовіших мушу згадати, — тим більше, що у публіцистичних статтях не завжди мав змогу зробити це належним чином.

Отже, насамперед я хотів би відзначити «Становлення демократії» Роберта Патнема, а при цьому ще й подякувати Ярославові Грицаку, котрий звернув мою увагу на цю класичну працю. Я завдячую також Кійтові Дардену за його концептуальну метафору «шантажистської держави», Полові Д'Аньєрі — за блискучий аналіз нашого дефективного інституційного дизайну, покійному

Кінець безкоштовного  
уривку. Щоби читати  
далі, придбайте, будь  
ласка, повну версію  
книги.

**ridmi**  
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

**КУПИТИ**